

v letech jejich vlády otevřeně přičítá neúspěch Slovenska v dosavadních integračních procesech a kritický tón vrcholí tvrzením, že se strany ze svých chyb nepoučily. Autor jmenuje problémy, kterým se strany nevěnují, a také kritizuje jejich kroky z let 1998–2002, v samotném závěru pak napadá HZDS-ĽS za větu z počátku jeho programu („chceme pre blaho všetkých vytvárat verejný život“), kterou označuje za totalitní. Další podkapitola je věnována novým stranám, které jsou popisovány každá zvlášť. Z nich je chválena Sociálnědemokratická alternativa (SDA) za otevřenost, se kterou poukazuje na problém rasismu a potřebu jeho řešení, ke Smeru je autor kritický kvůli vyjádřením jeho představitelů, při popisu programu OKS jako jediný použil otevřenou ironii (čím menší strana, tím obsáhlejší program). Tvrdě autor odsoudil jedinou stranu zařazenou do skupiny tradiční mimoparlamentní opozice (KSS). Ta věnovala národnostní politice jedinou větu a v ní mj. zmínila, že odmítá narušení hranic Slovenska, což je srovnáváno s xenofobními vyjádřeními obvyklými u SNS v 90. letech. Zbylé subjekty jsou uvedeny v podkapitole věnované vládním stranám. Kusý lituje, že v roce 2002 vládní strany nevytvořily vlastní programovou koncepci. Výjimku představuje SMK, jejíž program je vzhledem k rozsahu a propracovanosti chválen, na druhé straně v závěrečném shrnutí jsou uváděny problémy, se kterými může být národnostní politika dle pojetí SMK brzy konfrontována.

Autorem poslední studie, věnované životnímu prostředí a trvale udržitelnému rozvoji, je Mikuláš Huba, který jako jediný věnoval samostatnou podkapitolu ostatním stranám (v této podkapitole je ale pouze zmíněno, že nejlépe propracovaný program má v této oblasti z ostatních stran Strana zelených na Slovensku). Způsob popisu jednotlivých stran (zmínění programových bodů majících vztah ke sledované problematice) je v některých případech značně eklektický až nepřehledný (pokud strana neměla ucelený program k této

problematice). Při hodnocení autor žádnou stranu nenapadá výrazněji než jinou, pouze pokud je její program vůči životnímu prostředí výrazněji citlivý (především se to týká HZDS-ĽS), uvádí data poukazující na rozpor mezi deklarovaným a činěným. Kapitulu uzavírá relativně rozsáhlé závěrečné shrnutí, ve kterém jsou uváděny společné body programů. Dosti prostoru autor věnuje konstatování skoro obecné absence ucelených programů ke sledované problematice, co jej vzhledem ke globálním trendům udivuje. Proti tomu lze ovšem snadno argumentovat obecnou absencí výraznějších projevů postmateriálního cleavage ve společnostech transformujících se zemi bývalého východního bloku.

Obecně lze označit za cennější části publikace studie, ve kterých se autoři neomezují pouze na zmínění programových cílů jednotlivých stran, ale sledují jejich konkrétnost, realizovatelnost, hledají rozpory a nejasnosti a srovnávají deklarované cíle s chováním stran. Kniha může každopádně posloužit čtenářům ke snadnému získání dat o programatice slovenských politických stran, nabízí se možná ale otázka, zda by na sborník tohoto zaměření neměl navázat sborník srovnávající jednání stran (vládních i opozičních) s tím, co deklarovaly ve svých předvolebních programech.

Jakub Šedo

Ladislav Cabada, Michal Kubát a kol.

ÚVOD DO STUDIA POLITICKÉ VĚDY

Eurolex Bohemia, Praha 2002, 445 s., ISBN 80-86432-41-6

Recenzovaná publikace představuje zatím poslední z celé série úvodů do politikologie, které se objevily na českém knižním trhu po roce 1989 (z těch rozšířenějších zmiňme alespoň práci autorských dvojic Křížkovský,

Adamová, německý překlad knihy Berg-Schlossera a Stammena nebo Davidův úvod). Je přitom nutné poznamenat, že při komparativním pohledu, který se zcela přirozeně nabízí, nevychází ze srovnání špatně. Rozhodně z hlediska srozumitelnosti a přehlednosti patří k tomu lepšímu, co momentálně český knižní trh v této oblasti nabízí. Kniha, respektive její velká část, je tak poměrně vhodně využitelná jak pro první ročníky vysokoškolského studia politikologie, tak i pro studenty nepolitologických oborů. Následující text je vzhledem k nesnadné recenzovatelnosti publikace obdobného druhu spíše anotačním přiblížením.

Jako ke každé učebnici se dají vznést určité výhrady, přičemž ta úvodní koncepční se vztahuje k možná až příliš širokému rozsahu témat, které práce pokrývá. Je otázkou, jestli bylo skutečně vhodné zařadit do její poslední třetiny (od kapitoly 12 do kapitoly 18) výklad k některým disciplínám, které sice mají k politikologii úzkou vazbu, ovšem vzhledem k charakteru knihy zde působí trochu nadbytečně. Dle mého subjektivního názoru je jistě oprávněné a zdůvodnitelné zařazení kapitoly k teorii demokracie (K. Skovajsa) či politické sociologii (K. Müller). Problematičtější se už jeví zařazení textu k politické antropologii (L. Cabada) a politické geografii (M. Romancov) a více než zpochybnitelná je závěrečná kapitola věnovaná geopolitice (M. Romancov). Je skutečně vhodné, aby byla v rámci základů oboru pojednána astropolitika? (pro neznalé čtenáře, k nimž se počítá i autor tohoto textu, jde o zkoumání geopolitického potenciálu prostoru, který obklopuje tuto planetu).

V prvních dvou třetinách knihy autorský kolektiv poměrně plasticky nastínil základy oboru. Knihu otevírá kapitola L. Cabady „klasicky“ věnovaná politické vědě jako samostatnému společenskovědnímu oboru, která solidně a s přehledem k věci přibližuje kořeny a vývoj oboru, jeho vnitřní strukturu a současný stav (i s pohledem do českých podmínek). Na to navazuje druhá kapitola (P. Rosů-

lek) vymezující a přibližující pojem politika (velmi vhodné je zde zařazení trojdimenzionálního modelu politiky – polity, politics, policy). Nechybí v ní „standardní“ výběr pojmů s politikou souvisejících – moc, panství, stát, společnost atd. Za drobnost spíše stylistického charakteru je nutné označit autorovo konstatování k osobě N. Machiavelliho ve smyslu, že „neváhal použít všech prostředků k získání politické moci“ (s. 45). To může působit k poněkud nešťastnému zmatení čtenáře vzhledem k pouze „poradnímu“ zaměření Machiavelliho *Vladaře*.

Kvalitně je v následujících kapitolách tři a čtyři představena i metodologie politikologie a komparativní politikologie (obojí B. Říchová) a následně v páté kapitole politická filozofie (M. Skovajsa). Jako trochu problematická je naopak zpracována část kapitoly šesté politické ideologie (P. Rosůlek). Většina ideologií od liberalismu až po feminismus je obsahově přiblížena velmi fundovaně. Podivné je ovšem podřazení fašismu a nacismu pod „hlavičku“ pojednání o nacionalismu, v němž obsahově zabírají většinu prostoru. Přes nesporně úzký vztah k nacionalismu jde o značně rozdílné fenomény, které by nesporně zasloužily zvláštní přístup. Navíc vysloveně zavádějící je následující konstatování: „Přes panující rozdíly mezi konkrétními typologiemi fašistické ideologie – Piłsudského Polska, horthyovského Maďarska, falangistického Španělska, Mussoliniho Itálie, nebo pozdějších „mutací“ v Latinské Americe a Řecku – je společným jmenovatelem fašismu totalitní či v lepších případech autoritativní stát“ (s. 171). S výjimkou Itálie (a to ještě s velkými výhradami) se nikde u jmenovaných států či oblastí nedá hovořit o existenci totalitního státu! A už vůbec se nedá u autoritářských režimů v Polsku, Maďarsku či Řecku identifikovat oficiální a koherentní fašistické ideologie, jak tato věta evokuje (i když se samozřejmě ve všech případech našly v rámci vládnoucí elity určité skupiny, které se zpravidla italským fašismem inspirovaly). Přenášení fenoménu fašismu mi-

mo evropský prostor (viz uváděná Latinská Amerika) je potom značně diskutabilní.

Sedmá kapitola politický systém B. Říchové a následující čtyři kapitoly osm až jedenáct M. Kubáta (formy vlády, političtí aktéři, stranické systémy, volby a volební systémy) představují poměrně vyčerpávající přiblížení daného tématu. V této souvislosti se vzhledem k mimořádně vysoké informativní hutnosti textu u M. Kubáta snad zase jen nabízí otázka, jestli nejde o až příliš „přepálené“ uvedení do studia – viz podrobný popis organizačních modelů stran, detailní výklad k malým stranám či zařazení popisu indexů fragmentace stranických systémů. Spíše opět drobností je potom (z polštiny převzaté) používání výrazů „centrolevice“ a „centroprávice“ (s. 265). Bylo by patrně vhodnější používat v češtině obvyklejší „středolevicový“ a „středopravicový“.

Celkově představuje *Úvod do studia politické vědy* přes několik výše zmíněných kritických poznámek velmi solidní práci. Kolektivní charakter práce přitom působil pozitivně na kvalitu textu, když díky specializaci jednotlivých autorů je zpracování jednotlivých kapitol zpravidla velmi fundované.

Lubomír Kopeček

Ramón Zallo

EL PAÍS DE LOS VASCOS
Desde los sucesos de Ermuy
al segundo Gobierno Ibarretxe

Madrid, Editorial Fundamentos/Alberdania, 2001, 262 stran

Kniha *El País de los Vascos* (Země Basků, Od úspěchů Ermuy ke druhé vládě Ibarretxe) je po publikaci *Euskadi o la segunda transición* (Baskicko, aneb druhá transformace, 1997) druhou významnou prací Ramóna Zalla v oblasti politologie. Autor přednáší na Baskické

univerzitě v Bilbao média a kulturní politiku, nicméně v posledních letech se ve svých odborných pracích specializuje na témata výlučně politická.

Publikace *El País de los Vascos* poskytuje čtenáři vyhraněný úhel pohledu na dění posledních let ve španělském Baskicku. Hned v úvodu autor zřetelně vymezuje pole působnosti své knihy, když tvrdí, že „je napsána pro baskickou společnost, ... má sloužit k interní diskusi uvnitř země, o které se soudí, že náleží Baskům“. (s. 9) Jinými slovy pojímá baskický problém z důsledně vnitrobaskické perspektivy.

Ramón Zallo podrobil své kritické analýze léta 1997–2001, která měla přinést intenzivní jednání a otevřeně scénáře řešení tamního konfliktu. Dobu mezi podpisem dohod z Ermuy v roce 1997 a vítězstvím Ibarretxeho ve volbách roku 2001 člení do čtyř fází; první fázi vnímá jako otevřenou celospolečenskou krizi po zavraždění radního Blanca, druhou etapu líčí coby euforii po vyhlášení příměří ze strany teroristické organizace ETA a následném podpisu Dohody z Lizarry, třetí období popisuje jako éru vystřízlivění po ukončení příměří a zjevné beznaděje baskické společnosti při obnově krvavé kampaně teroristů, přičemž čtvrtá, závěrečná fáze je pak prezentována coby doba vyhocení konfliktu, ve které naděje vkládané do výsledků voleb z 13. května 2001 ukončila změna mezinárodní situace po atentátech na New York a Washington 11. září téhož roku.

Vedle analytických statí rozebírajících zásadní otázky současné baskické společnosti (např. kulturu politického násilí či vyhraněné ideologické protipóly) se Ramón Zallo pokusil nastínit také možnosti nových východisek konfliktu. Soudí totiž, že řešení aplikovaná v posledních letech nedosáhla větších úspěchů, ba právě naopak jen podtrhla bezvýchodnost přístupu „násilí-represe“. Dvojitý cíl jeho práce pak spočívá zejména ve snaze vzdát hold veškerým snahám a nadějím onoho období a nadto přinést poznatky a poučení v oblasti meto-